

LATVIEŠU FONDA SVARĪGUMS

Lai dotu pilnīgu pārskatu par Latviešu Fonda piešķirumiem kopš tā dibināšanas 1970. gadā, padome ir pārstrādājusi un papildinājusi 1988. gadā izdoto Latviešu Fonda brošūru, kas ar 1993. gada rudenī ir pieejama latviešu sabiedrībā visā pasaulē. Pārskatot šo datu sakopojumu un fonda piešķirumus gadu tecējumā, atšķiras trimdas gadu vēstures lappuses.

Septiņdesmitajos un astoņdesmito gadu pirmajā pusē mēs cītīgi rūpējāmies par grāmatu izdošanu un otrās paaudzes trimdinieku izglītošanu. Pareizi arī izvērtējām prioritātes, ar samērā lielām summām atbalstot kapitāldarbu izdošanu: Latvju enciklopēdiju, Latviešu tehniskās terminoloģijas vārdnīcu, bērnu grāmatu sērijas, Mazputniņu, Jauno Gaitu u.c. Atbalstītas tika visas latviešu vasaras skolas, Latviešu studiju centrs un dokumentu krātuve. Bija entuziastiski, pašizliedzīgi darba darītāji, kas savas atpūtas stundas veltīja latviskai jaunradei un latviešu sabiedriskajam darbam. Viņu devumu vēl īsti neesam spējuši novērtēt.

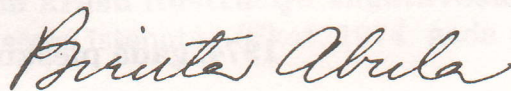
Arī mūsu mākslinieki ar sajūsmu un atdevību kalpoja latviešu mākslai, bagātinot mūsu un savas dzīves. "Saules josta", dažādās teātru izrādes un koncerti iepriecinājuši latviešus vairākos kontinentos. Un lielā mērā šos darbus varējām veikt, pateicoties Latviešu Fonda dalībnieku devībai.

Protams, ne visas ieceres īstenojās: mazāk panākumu bija projektiem, kas bija domāti vietējās mītņu zemes sabiedrības informēšanai, kā filmām, tulkojumiem u.t.t. Acīmredzot, vislabprātāk strādājām savam priekam un atbalstījām to, kas vistuvāks pašu sirdij.

Kopš 1980. gadu beigām, kad sāka pavērties ceļi uz dzimteni, fonda dalībnieki aizvien lielākus līdzekļus atvēl kultūras un izglītības vajadzībām Latvijā. Šie paši cilvēki, kas saskata nepieciešamību uzturēt latvisku vidi mītnes zemēs, tagad apzinās, ka tālākās gaitas latviskās kultūras cēlējiem būs staigājamas pašu zemē. Piemēram, 1990. gadā no \$74,000 lielas summas apmēram \$55,000 tika atvēlēti tieši ar Latviju saistītiem projektiem. 1991. gadā no \$63,820 tikai apmēram \$8,000 tika izlietoti svešuma latviešu vajadzībām: Latviešu studiju centra bibliotēkas tālākai izveidošanai, bet arī šis projekts ietekmēs latviešu dzīvi visā pasaulē.

Latviešu Fonda mude pēdējos četrus gadus ir bijusi: "Palīdzēsim latviešiem Latvijā, lai viņi var palīdzēt paši sev". Un to vispilnīgāk ir izpratuši Latviešu Fonda dalībnieki. Lai palīdzētu jaunajiem Latvijas cēlējiem papildināt savas zināšanas dažādu valstu augstākajās mācību iestādēs ar nolūku iegūtās zināšanas pielietot Latvijas atplaukšanas darbā, Latvijas studentu stipendijām fonda dalībnieki jau atvēlējuši \$60,000. Tas ir nozīmīgs devums!

Latviešu Fonda dalībnieki var justies patiesi gandarīti par savu darbu un materiālo ieguldījumu latviešu kultūrā un izglītībā. Latviešu Fonda padome arī turpmāk rūpēsies par ieguldījumu profesionālu apsaimniekošanu, un jaunu devēju un darbinieku iesaistīšanu, lai darbs, kas nesis tik lielus augļus, neapsīktu.

Biruta Abula
Latviešu Fonda padomes priekšsēde

KĀDIEM PROJEKTIEM GADU SECĪBĀ PABALSTI PIEŠKIRTI

1972. gadā piešķirts \$ 1,000.-

Piešķirums prof. Dr. Veltai Rūķei-Draviņai latviešu frazeoloģismu krājuma *Vārds īstā vietā* manuskripta sagatavošanai. Izlietots, maksājot atlīdzību studentēm A. Cīrulei, R. Kronbergai, R. Ritumai un B. Vītolīnai par frazeoloģismu izrakstīšanu no latviešu rakstnieku darbiem krājuma vajadzībām. Krājuma tapšanā Dr. Velta Rūķe-Draviņa ieguldīja lielu darbu un savus personiskos līdzekļus, lai to varētu publicēt. Krājums iznāca Daugavas apgādā, Zviedrijā un tam bija tūlītēji panākumi. To lieto literāti, valodas krāšņuma cienītāji, skolas un, kā mācības līdzekli, Stokholmas universitāte latviešu valodas studijām.

1973. gadā piešķirti \$ 6,000.- šādiem projektiem:

1. \$ 1,000.- piešķirums Austrālijas valodniekam prof. Dr. T. Fennelim (Trevor Fennel) latviešu valodas gramatikas grāmatas *A Grammar of Modern Latvian* sarakstīšanai svešautiešu vajadzībām. Grāmata izdota trīs sējumos (1360 lapp.), izvietota universitāšu un publiskajās bibliotēkās. Grāmatu izlieto cittautieši latviešu valodas apgūšanai, zinātniskai pētniecībai un salīdzināšanai ar citām valodām.

2. \$ 1,000.- piešķirums Līgai Streipai grāmatas *Manam priekam - darbiņi un mīklas* sastādīšanai un izdošanai bērnu vajadzībām. Grāmatas saturs balstās uz latviešu folkloras vielu, ar īsām spēlēm un nodarbībām mazākajiem bērniem. Grāmatu jau 1973. gadā 700 eks. izdeva apgāds Ceļinieks un to ātri izpārdeva.

3. \$ 1,000.- piešķirums Benjāmiņam Jēgeram grāmatas *Latviešu trimdas izdevumu bibliogrāfija 1961-1970* manuskripta sagatavošanai. Grāmatu izdeva Daugavas apgāds. Jau agrāk bija iznākuši divi sējumi ar trimdas izdevumu aprakstiem no 1940. - 1960. gadam.

4. \$ 2,000.- aizdevums Baibai Vītolīnai (Atvase) *Jautrās grāmatas* izdošanai bērnu vajadzībām, ar nolūku dot bērniem iespēju ar saistošu vielu papildināt vārdu krājumu. Grāmata bilžu vārdnīcas veidā iznāca 1974. gadā 2150 eks., ar apm. 2500 vārdiem. Atmaksāti \$ 800.-, bet \$ 1,200.- Latviešu Fonda padome pārvērtā piešķirumā.

5. \$ 1,000.- piešķirums Laimonim Zandbergam (speciāldāvājums, ko īpaši šim nolūkam ziedojis Ivars Hiršs), lai *Jaunās Gaitas* 100. burtnīcā varētu ievietot apceres par septiņu Ņujorkas latviešu gleznotāju izlases darbiem. Nolūks bija parādīt plašākai latviešu sabiedrībai trimdas mākslinieku dzīvi un darbu. Šīs apceres publicētas paplašinātā *Jaunās Gaitas* jubilejas nummurā, kas iznāca 1974. gadā. No šī nummura ap 200 eks. izdalīti 2x2 nometnēs un skolās.

1974. gadā piešķirti \$ 6,000.- šādiem projektiem:

1. \$ 1,000.- piešķirums prof. Jānim Silīnam ilustrāciju sagatavošanai viņa sarakstītās mākslas vēstures *Latvijas māksla 1914-1970* pirmajai daļai. Par piešķirto

naudu sagādāti mākslinieku darbu melnbalti un krāsu foto attēli. Šis mākslas vēstures pirmā sējuma pirmo daļu (1800-1914) Daugavas apgāds publicēja 1979. gadā, bet otru – 1980. gadā. *Latvijas māksla 1914-1970* pirmā daļa iznāca 1986. gadā.

2. \$ 1,000.- piešķirums Līgai Streipai *Mazputniņa* 200. burtnīcas izdošanai paplašinātā un krāšņākā ietērpā, lai to varētu izlietot arī jaunu pasūtītāju piesaistīšanai. Iecere īstenota 1974. gadā – izdevās pacelt pasūtītāju skaitu.

3. \$ 1,500.- piešķirums ALA-s Izglītības birojam (vad. Uldis Inveiss) Latvijas vēstures manuskripta sagatavošanai latviešu vidusskolu vajadzībām. Manuskriptu sagatavoja prof. Edgars Dunsdorfs un to – ar daudzām ilustrācijām – izdeva ALA-s apgāds 1980. gadā.

4. \$ 2,500.- piešķirums Latviešu Inženieru apvienības *Latviešu tehniskās terminoloģijas vārdnīcas* 2., 3. un 4. sējumu sagatavošanai un izdošanai. Šīs vārdnīcas izdošana (latviski, angļiski un vāciski) bija nepieciešama, lai saglabātu Latvijas republikas laikā lietotos latviešu tehniskos terminus, kā arī radītu jaunus tehniskos terminus nozarēs, kas Latvijas neatkarības laikā vēl nebija izveidojušās. (Kopā ap 100,000 terminu!) Vārdnīcas galvenais redaktors bija Dr. ing. E. Dravnieks, izdevējs – A. Palejs ar lielu skaitu palīgu. Vārdnīcas 1. sējums iznāca 1973. gadā un līdz 1986. gadam bija iznākuši visi pieci sējumi.

1975. gadā piešķirti \$ 14,000.- šādiem projektiem:

1. \$ 6,000.- piešķirums ALA-s Latviešu institūta *Latvju enciklopēdija 1962-1982* manuskripta sagatavošanai prof. Dr. Edgara Andersona redakcijā. Manuskripts izveidojās piecu sējumu apmērā. LF pabalstus šim kapitāldarbam piešķīra arī 1976., 1977. un 1979. gadā, kopsummā \$ 17,500.-. Ceturtais sējums iznāca 1990. gadā.

2. \$ 4,500.- piešķirums prof. Dr. Edgara Andersona manuskripta *The Baltic Area in World Affairs 1914-1920* sagatavošanai, lai to publicētu citu tautu izdevumos. Šī manuskripta sagatavošana bija ļoti svarīga, jo cittautu publikācijas bija daudz aplamu un pat negodīgu faktu par šo svarīgo Baltijas valstu vēstures posmu.

3. \$ 1,000.- piešķirums Dr. Solveigai Miezītei pētījumam par to, kāda ir latviskās audzināšanas ietekme uz jauniešu personisko un sabiedrisko attīstību. Ziņas ievāktas tiešās sarunās ar jauniešiem un ar īpašām aptaujas lapām.

4. \$ 1,000.- piešķirums Latviskā mantojuma fondam Bostonā (piepr. Staņislavs Duļevskis) *Spotlight on Latvia*, lai varētu pārspēlēt ap 300 raidījumu programmu citu latviešu centru vajadzībām. Katrā raidījumā 5 min. komentārs un 25 min. gara mūzikas programma.

5. \$ 1,000.- piešķirums prof. Dr. Jānim Siliņam krāsu ilustrāciju sagatavošanai *Latvijas māksla 1914-1970* pirmajam sējumam. Iecere īstenota. (Skat. 1974. gada piešķirumu.)

6. \$ 1,000.- piešķirums Latviešu Preses biedrības Kanādas kopai jauno žurnālistu

sagatavošanai. Izlietots, nodrošinot prakses iespējas žurnālista studentam J. Zemītim, kas 1976. gada vasarā strādāja laikraksta *Latvija Amerikā* un žurnāla *Jaunā Gaita* redakcijās.

1976. gadā piešķirti \$ 10,300.- šādiem projektiem:

1. \$ 4,500.- piešķirums ALA-s Latviešu institūtam sērijas *Latvju enciklopēdija 1962-1982* līdzstrādnieku savākto ziņu apstrādāšanai un pārrakstīšanai. (Skat. 1975. gada piešķirumu.)
2. \$ 5,800.- piešķirums Baibai Vitoliņai (Atvase) populārzinātnisku bērnu grāmatu izdošanai. Apgāds vēlējās ar šo sēriju bagātināt latviešu bērnu vārdu krājumu un zinātnisko terminu izpratni latviski. Apgāds izdeva vairākas bagātīgi un krāsaini ilustrētas grāmatas – par piena produktiem, linieņiem, lidmašīnām, bitēm un medu, cilvēka ķermeni, u.t.t.

1977. gadā piešķirti \$ 21,810.- šādiem projektiem:

1. \$ 660.- sēklas naudas piešķirums Dr. Jānim Trapānam skolotāju semināra sarīkošanai 2 x 2 nometnē. Seminārs sarīkots.
2. \$ 1,000.- sēklas naudas piešķirums Andrejam Jansonam komp. Bruno Skultes simfoniskās poēmas *Daugava* atskaņošanai Ņujorkā. Koncerts notika 1977. gada jūnijā Ņujorkas Linkolna centrā ar Ņujorkas kori (A. Jansons), Rotas kori (V. Aldiņš) un simfonisko orķestri Andreja Jansona vadībā. Koncertu noklausījās 1100 klausītāju un to atkārtoja Kanadas latviešu Dziesmusvētku laikā. Koncertu ierakstīja gan audio kasetēs, gan video filmā.
3. \$ 450.- sēklas naudas piešķirums Dr. Solveigai Miezītei, Rietummičigānas universitātes paidagoģijas sēmināra programmas materiālu sagatavošanai.
4. \$ 4,000.- piešķirums ALA-s Latviešu institūtam sērijas *Latvju Enciklopēdija 1962-1982* manuskripta nobeigšanai Dr. prof. Edgara Andersona vadībā, sekretāra pienākumus izpildot Ojāram Cellem. (Skat. 1975. un 1976. gadu piešķirumus.)
5. \$ 1,800.- piešķirums P. Aldiņam viņa vadītā ansambļa *Kolibri* vajadzībām iegādāt latviešu mūzikas instrumentus. Iegādātas dūdas, āžrags, ģīgas, tenora stabules un basa kokle. Šie instrumenti ir papildinājums jau esošajiem, tādējādi veicinot tautas mūzikas renesansi un mudinot komponistus radīt šiem instrumentiem partitūras savā kompozīcijās.
6. \$ 6,000.- aizdevums Austrai Liepiņai bērnu kāršu spēles *Ganiņš* sagatavošanai un izdošanai. Šim 52 kāršu komplektam attēloti 12 dzīvnieki uz ik četrām kārtīm. 1979. gadā autore izdeva 1250 komplektus šīs spēles. Daļu aizdevuma autore atmaksāja, bet interesei apsīkstot, Latviešu Fonda padome 1989. gadā šo projektu slēdza.
7. \$ 700.- piešķirums prof. Indriķim Šternam manuskripta *Latvijas vēsture 1300-1500* sagatavošanas materiālu vākšanai.

8. \$ 3,500.- piešķirums Longinam Apkalnam agrāko publikāciju: Andreja Jurjāna *Latvju tautas mūzika un Danču grāmata* sagatavošanai, lai tās publicētu kopsējumā ar vācu un angļu valodu komentāriem. Vācu valodas tulkojums gatavs; grāmata gaida izdevēju.

9. \$ 3,000.- piešķirums Bitītei Vinklerei *Latvju Dainu* izlases sagatavošanai ar folkloristisku apceri latviešu un angļu valodās.

10. \$ 700.- piešķirums prof. Dr. P. Kundziņam manuskripta nobeigšanai un sagatavošanai grāmatā *Latvijas emigrācijas sākumi Albertas provincē un Kārļa Pļaviņa sēta.* Publikācija rāda latviešu emigrantu celto ēku latviskās iezīmes, celtnu konstrukcijas un emigrantu dzīvi svešumā. Grāmatu prof. Kundziņš pabeidza pirms nāves un tā ir izdota.

1978. gadā piešķirti \$ 26,000.- šādiem projektiem:

1. \$ 400.- sēklas naudas piešķirums Uldim Streipam vēstures materiālu savākšanai paredzētās bērnu grāmatas vajadzībām. Vajadzīgie materiāli savākti 1979. gadā.

2. \$ 300.- sēklas naudas piešķirums Dr. Valdim Muižniekam Rietummičigānas universitātes 1978. gada latviešu valodas kursa sastādīšanai un pavairošanai.

3. \$ 500.- sēklas naudas piešķirums Andrejam Jansonam dziesmu spēles *Sprīdītis* nošu pavairošanai. Darbs veikts 1978. gadā.

4. \$ 2,000.- piešķirums Andrejam Jansonam, lai Longina Apkalna sarakstīto *Lettische Musik* tulkotu latviski un sagatavotu iespiešanai. Šī mūzikas vēsture būs vērtīgs pienesums mūsu mūzikas literātūrai. Grāmata gaida izdevēju.

5. \$ 1,500.- sēklas naudas piešķirums Valdim Bērziņam latviešu tautas dziesmu ierakstīšanai datorā. Valdim Bērziņam bija radusies iespēja izmantot teksta lasāmo mašīnu, lai tautas dziesmas ierakstītu datora atmiņā. Šis, ar sēklas naudu sāktais projekts, ar laiku izvērtās plašāks un tam Latviešu Fonds piešķīra atbalstu arī 1979. un 1980. gadā.

6. \$ 500.- sēklas naudas piešķirums Laimonim Streipam *Mazputniņa* vajadzībām.

7. \$ 1,000.- sēklas naudas piešķirums Uģim Sprūdžam izrādes *Gaidot Godo* sagatavošanas izdevumu segšanai. Sagatavoto izrādi ap 400 skatītāju redzēja 4. Vispasaules Latviešu jaunatnes kongresā.

8. \$ 5,000.- aizdevums Uldim Streipam grāmatas un skaņu plates *Klausies un lasi* izdošanai. Grāmatas un plates komplekts domāts bērniem, kas pazīst burtus un sāk lasīt. Pasakas ilustrējusi Dzintra Lejiņa un tās iespiestas lieliem burtiem. Daļu aizdevuma autors atmaksāja, bet interesei apsīkstot, Latviešu Fonda padome 1989. gadā šo projektu slēdza.

9. \$ 10,000.- Piešķirums Skaidrītei Darius tautas deju ansambļa *Saules josta*

uzveduma *Mārietes dziesma* sagatavošanai, lai ar izrādēm viesotos ASV, Kanadā, Venecuēlā un Eiropā. Ansambli piedalījās vairāk nekā piecdesmit dalībnieku, kas ar dejām un dziesmām parādīja latviešu tautas garīgo spēku 13. g.s. Izrāde beidzās ar zemgaliešu aiziešanu trimdā. Izrādi noskatījās ap 14000 skatītāju. Šis bija tikai pirmais no vairākiem piešķirumiem Saules Jostas ansamblim.

10. \$ 3,000.- piešķirums Aina Pūliņai rokas grāmatas *Tautas tērpu brunču paraugi* sagatavošanai (kopā piešķirti \$ 10,000.-, kas izmaksājami piecu gadu laikā). Šis bija grandiozs projekts, kurā mākslas audēja Aina Pūliņa ar palīgiem uzaustu 10 eksemplāros un piecās grāmatās visu latviešu tautu tērpu paraugus kopā ar šūšanas pamācībām, kā definitīvu tautas tērpu paraugu nākamajām paaudzēm. Taču, radikāli mainoties projekta autores interesēm, Latviešu Fonda padome 1990. gadā slēdza šo nepabeigto projektu.

11. \$ 1,500.- piešķirums Andrejam Jansonam dziesmu spēles *Sprīdītis* tālāku izrāžu sagatavošanai, arī Ņujorkā un Toronto. Tā kā izrāde bija jāiestudē ar jauniem aktieriem, tad to veica Andrejs Jansons ar palīgiem un Ņujorkas latviešu kori. Ņujorkas izrādē bija 850, bet Toronto ap 1000 apmeklētāju. Vēlāk notika viesizrādes Austrālijā.

12. \$ 300.- piešķirums Mārtiņam Štauveram mūzikas jaunrades sekmēšanai ar Jaunatnes dziesmu svētkiem, 1979. gadā Montreālā. Jaunu kompozīciju pasūtīšanai un godalgām bija prasīti \$ 2,200.-, bet pēc nobalsošanas šim projektam atlika tikai piešķirtie \$ 300.-.

1979. gadā piešķirti \$ 31,376.- šādiem projektiem:

1. \$ 1,000.- sēklas naudas aizdevums ansamblim *Akacis* (M. Strauss) skaņu plates izdošanai. Aizdevums atmaksāts, plate izdota.

2. \$ 600.- sēklas naudas piešķirums A. Straumanim grāmatas *The Golden Steed* izplatīšanai. Grāmatā Raiņa, Annas Brigaderes, kā arī lietuviešu un igauņu rakstnieku teiku un pasaku lugu tulkojumi angļu valodā. Piešķirums izlietots, izvietojot grāmatu universitāšu un lielākajās publiskajās bibliotēkās.

3. \$ 1,000.- sēklas naudas piešķirums prof. Dr. Vairai Freibergai skolotāju semināra sarīkošanai 2x2 nometnē. Seminārs notika.

4. \$ 1,000.- sēklas naudas piešķirums V. Bērziņam, lai varētu turpināt ierakstīt latviešu tautas dziesmas datorā. Autors paredzēja ierakstīt datorā visus 12 tautas dziesmu sējumus. Darbu, sākot ar 1979. gadu, galvenokārt veica Kristīne Konrāde.

5. \$ 400.- sēklas naudas piešķirums Latviešu videolenšu studijai un bibliotēkai (Jānis Valdmanis) *Mārietes dziesma* ierakstīšanai videolentē.

6. \$ 500.- sēklas naudas piešķirums Valdim Labinskim jaunatnes kursu sarīkošanai Anabergā. Kursi sarīkoti 1979. gada vasarā, apskatot 2. pasaules kara beigu posma vēsturiskos notikumus un īpašu vērību veltījot latviešu valodas uzlabošanai.

7. \$ 1,100.- sēklas naudas piešķirums Mārtiņam Štauveram Baņutas Rubeses /